آریانا افغانستان آنلاین
http://www.arianafghanistan.com

نجیب منلی ۲۰۱۹/۰۱/۰۳

د انتخاباتو ځنډېدل: تاواني لوبه

د ټاکنو «خپلواک» کمیسیون د ولسمشرۍ ټاکنې و ځنډولې او لاپه يې وکړه چې څلور ټاکنې به په يوه ورځ له مخکې ټاکل شوې نېټې درې مياشتې وروسته کوي.

کمیسیون د خپلې پرېکړې په توجیه کې ډېرې پلمې او بهانې ذکر کړې دي چې يوه يې په ژمي کې ساړه او يوه بله يې د کمیسیون د وړتياوو کموالی دی.

د ژمي او يخنۍ خبره د کمیسیون له خوا پر ځان او پر ملت ملنډې وهل دي: کله چې څو ورځې د مخه کمیسیون د حمل ۳۱ د انتخاباتو له پاره وټاکله، هغه مهال دوی نه وو خبر چې په ژمي کې د افغانستان په ګڼو سيمو کې هوا سړه وي. هغه کومې نوې څېړنې وې چې دا ستر واقعيت يې د يوې اونۍ په ترڅ کې را برسېره کړ؟

د کمیسیون د وړتياوو خبره هم په زړه پورې ده: د ملي يووالي د حکومت له جوړېدو، د کمیسیون د اصلاحاتو خبره مطرح وه. د ميزان په مياشت کې پارلماني ټاکنې وشوې چې نتايج يې تر اوسه نه دي اعلان شوي. دا د کمیسیون د اوسنيو وړتياوو عيني انځور دی. په دريو مياشتو کې به کومې داسې معجزې وشي چې همدغه کمیسیون خپله وړتيا دومره لوړه کړي چې هم مهاله به څلور بېلابېلې ټاکنې په برياليتوب تر سره کړي.

حکومت هم په خورا جرأت داسې څرګندوي چې ګواکې د کمیسیون پر پرېکړو هېڅ ډول مستقيم او غير مستقيم اغيز نه لري خو د هرې پرېکړې په درشل کې د حکومت او کمیسیون تر منځ پټې او نيمه ښکاره ناستې کېږي.

د کمیسیون خپلواکي هماغومره د باور وړ ده لکه د ټاکنو د ځنډولو له پاره چې د کمیسیون توجيهات د باور وړ دي، نو په دې خبره کې چندان شک نه پاتې کېږي چې حکومت او کمیسیون په ګډه د يو بل څه په لټه کې دي. دا «بل څه»، څه کېدای شي؟

هغه ډلې او اشخاص چې په ټاکنو کې ونډه اخيستل غواړي، ځانونه له حکومت او برحاله ولسمشر سره په تناظر کې ګوري. په بل عبارت د ولسمشر له ټيم پرته نور ټول کانديدان په يو ډول ځان له ولسمشر سره په رقابت کې ويني. دوی داسې انګېري، يا لږ تر لږه داسې ادعا کوي، چې ګواکې حکومت ټاکنې د دې له پاره ځنډوي چې په ټاکنو کې د لاپراخو درغليو له پاره نوي تدابير ونيسي چې د اوسني ولسمشر بيا ټاکل کېدو ته لار هواره شي.

ارسال مقالات: info@arianafghanistan.com و یا spineghar@gmail.com

د انتخاباتو او په انتخاباتو کې «انجنیري» هغه څه دي چې لا تراوسه یې دقیقه فارموله نه ده موندل شوې. هر څوک له خپل وس سره سم هڅه کوي د واقعي رایو په نسبت د ځینو تخنیکي «چلونو» په مرسته د رایو د صندوقونو محتوا په خپله ګټه بدله کړي. د ۲۰۱۴ کال د رایو پاڼې، د نړیوالو څارونکو په حضور کې، بیا بیا وشمېرل شوې. هغه واقعیت چې ټول پرې خبر دي او هېڅوک یې منلو ته غاړه نه ږدي، دا دی چې دواړو ټیمونو، علی السویه، درغلي کړې وه چې په وروستیو پایلو کې د دواړو لورو درغلی سره خنثی شوې او د حکومتي واک وېشلو ته مصنوعي لارې جوړې شوې. په وروستیو پارلماني ټاکنو کې، د یو ډېر ساده لوحانه تحلیل پر بنسټ، داسې وانګېرل شوه چې د نوو تخنیکي وسایلو کارول به په تخنیکي ډول د درغلی مخه ونیسه. واقعیت بل رنګ شو. د نوو تخنیکونو کارولو، په ټاکنو کې، د درغلیو سپینول لا ستونزمن کړل. په ډاډ سره ویلای شو چې په راتلونکو ټاکنو کې به هم د تېر په څېر د درغلیو هڅه کېږي او د ټاکنو پایلې به په یو ډول نه یو ډول بې اعتباره کېږي.

تېرو تجربو ته په کتو، د انتخاباتو د انجنیرۍ پروسه، سل په سلو کې له ناکامۍ سره مخ کېږي او دا لوبه «د صفر جمعي لوبه» بلل کېدای شي چې هېڅ ګټونکی نه لري، خو واقعیتونه ممکن بل لوری ونیسي.

د ټاکنو ځنډول، په هر موخه چې وي، د حکومت په تاوان لوبه ده. په افغانستان کې د واک پروړاندې ټولنیز-سیاسي برخورد، همېشه د ولسي ملاتړ برخورد دی. د تاریخ په اوږدو کې، افغانانو همېشه د برحاله حاکم ملاتړ کړی دی، که دا ملاتړ په فعال ډول د مشر تر شا د درېدلو له لارې وي او که په انفعالي ډول د مشر د مخالفینو سره د نه یوځای کېدلو له لارې. په افغاني ټولنه کې د واک د لېږد له پاره یوازې دوه ممکني طریقې وجود لري: یا به برحاله واکمن په زور او قهر له واکه لوېږي او یا به په طبیعي ډول (په اکثرو مواردو کې د واکمن مړینه او په یو مورد کې قانوني ممانعت) واکمن بل واکمن ته ځای پرېږدي. تر اوسه داسې نه دي شوي چې کوم واکمن دې په خپله خوښه واک پرې ایښی وي.

د ۲۰۰۹ کال په ټاکنو کې ښاغلي کرزي دا قانوني امکان درلود چې په واک کې پاتې شي او د امریکا د صریحې مداخلې سره سره، په واک کې پاتې شو. په ۲۰۱۴ کال کې ښاغلي کرزي په واک کې د پاتې کېدو قانوني حق نه درلود نو ځکه، له ستونزو سره سره، د واک لېږد ممکن شو او ښاغلی غني په سوله ییز ډول واک ته ورسېد. د ښاغلي کرزي له خوا وړاندې شویو کاندیدانو هم د ولس قناعت حاصل نه کړ.

که د ټاکنو پروسه په خپل طبیعي سیر کې پاتې شوې وای، نو د افغانستان سیاسي تاریخ ته په کتو، د ولسمشر غني په قدرت کې پاتې کېدل حتمي وو. د تاریخي ټولنیز-سیاسي برخورد له مخې رقیبو شخصیتونو لا خپل ولسي مشروعیت نه و تثبیت کړی، او په واک کې ولسمشر د عام ملاتړ د ساتلو له پاره پر ټوله دولتي دستګاه تکیه کولای شوه. له بل لوري، د ولسمشر رقیبانو ډېر وخت له لاسه ورکړی دی. که چا واقعاً غوښتل چې په انتخاباتو کې د ګټونکي دریځ خپل کړي نو ورته په کار وه چې کم له کمه یو کال، یا تر هغه زیات یې له ولسونو سره تماس نیولی وای او خپلې طرحې یې ورسره شریکې کړې وای. دا کار هېڅ یوه احتمالي کاندید و نه کړ.

د ټاکنو د تقویم لومړي ځل اعلان احتمالي کاندیدان دې ته اړ کړل چې میدان ته راووځي. که ټاکنې په خپل طبیعي بهیر کې پاتې شوې وای نو رقیبانو یوازې څو اونۍ وخت درلود چې ولس سره خپل سیاسي نظریات شریک

کړي. اوس چې احتمالي کاندیدانو خپل نیتونه څرګند کړي دي، هر څومره چې ټاکنې ځنډېږي هماغومره په واک کې د ولسمشر غني بقا تر ګواښ لاندې راځي.

د ولسمشر رقیبو کاندیدانو ته په کار دي چې له دې فرصت څخه استفاده وکړي او خپلې تېرې شوې تورې بېرته په تېکي ننه نه باسي. که څه هم مشکله ده چې یو اوږد سیاسي دود په څو میاشتو کې بدل شي، مګر د حکومت دغه بې پامه اقدام یوه لار پرانیسته چې تاریخي بدلونونه هم شوني کوي.

یادونه:

که چیری گران لوستونکی و غواړی چی د دی لیکوال نوری لیکنی هم ولولی، نو کولای سی چی، پر انځور باندی د «کلیک» په اجرا کولو سره د لیکونکی مقالی د «آرشیف» فهرست ته، لار بنودنه تر لاسه کړی!